

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЛАБОРАТОРІЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

МОВА. СВІДОМІСТЬ. КОНЦЕПТ

Збірник наукових статей

Випуск 10

Мелітополь, 2020

УДК 81'1(08)
ББК 80
М 74

Затверджено Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 7 від 24 червня 2010 р.).

Рецензенти:

Габідулліна А. Р., *д-р філол. наук, проф.*
Дербеньова Л. В., *д-р філол. наук, проф.*
Білоусенко П. І., *д-р філол. наук, проф.*

Редакційна колегія:

Солоненко А. М., *д-р біол. наук, проф.*
Гармаш О. Л. – *д-р філол. наук, доц.*
Коноваленко Т. В., *канд. пед. наук, проф.*
Митяй З. О., *канд. філол. наук, доц.*
Сіроштан Т.В., *канд. філол. наук, доц.*
Хомчак О. Г., *канд. філол. наук, доц.*

М 74 Мова. Свідомість. Концепт: зб. наук. статей / відп. ред. О. Г. Хомчак. – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2020. – Вип. 10. – 191 с.

ISBN 978-617-7823-15-4

До збірника ввійшли наукові праці, присвячені актуальним питанням філології. Дослідники різних фахових рівнів ставлять і розв'язують проблеми широкого наукового діапазону. Основні положення статей були обговорені на ІХ Міжнародній науковій конференції «Концептуальні проблеми функціонування мови в полікультурному просторі» (31 березня 2020 року) в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького.

Збірник призначений для фахівців і широкого кола читачів, що цікавляться актуальними проблемами філології.

Відповідальність за достовірність та оригінальність поданих матеріалів (фактів, цитат, прізвищ, імен, результатів досліджень тощо) покладається на авторів.

УДК 81'1(08)
© Хомчак О.Г., відп. ред., 2020

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдалова О. И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе. 2014. № 12. С.52.
2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія: підручник К.: Либідь, 1998. 558с.
3. Закон України “Про вищу освіту” // Офіц. вісн. України. 2014. № 63. С. 17.
4. Лисенко М. В. Інноваційна парадигма вищої освіти України за умов переходу до інформаційного суспільства: автореф. дис. канд. філос. наук: 09.00.10 – К., 2013. С.11.
5. Фатхутдінова О. В. Впровадження нових технологій в процесі підготовки спеціалістів правознавства // Гуманітар. вісн. Запоріз. держ. інж. акад. 2012. Вип. 48. С. 37.

Кравченко В. І.

Національний авіаційний університет, м. Київ

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ – ТЕХНОЛОГІЯ ЗАСВОЄННЯ НОВОГО ДОСВІДУ СТУДЕНТАМИ

Перехід від індустріального суспільства до інформаційного пришвидчив процеси глобалізації, активізував міжнародне співробітництво в різних наукових галузях. Суспільство переходить «від інформаційного насичення, максимального стиснення інформації до функційного активного використання її як знання» [2, с. 89]. Що ж до стану історичних досліджень в Україні В. А. Потурницький зазначає: «На сьогодні ж українська історична наука ще не має власної науково-дослідницької версії історії України в її національно-державному вимірі, котра знаходилася б у відповідності зі світовою історією» [9, с.235]. Це твердження є однією з підстав для діаметрально іншого підходу до аудиторної та самостійної роботи студентів під час вивчення курсу «Історії та культури України» у виші.

Мета статті – розкрити особливості та переваги застосування інтерактивних технологій як ефективних форм навчання у вищій школі і методіку впровадження інноваційних технологій у підготовку майбутніх фахівців-журналістів.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах самостійність студента повинна бути скерована на створення нового знання через творчий пошук разом з товаришами, через перебування в якісно іншому просторі (позааудиторному та віртуальному). В умовах широкого впровадження інформаційних технологій у сфері освіти змінюється і роль викладача, який у високотехнологічному середовищі є не тільки джерелом інформації, академічних фактів, а й постає у ролі порадирика-консультанта, допомагає студентам зрозуміти сам процес навчання [7]. Основна мета викладача – навчити студента вчитися. Створити такі умови, щоб активізувати діяльність студентів за допомогою залучення їх до проектної дослідницької діяльності, розвивати механізми самопізнання, саморегуляції, що не може не вплинути на зміну їхньої внутрішньої позиції.

Визначальною особливістю сучасного навчального процесу у виші є ефективне впровадження інтерактивних технологій викладання та мультимедійних засобів, зокрема й на заняттях з «Історії та культури України». Сучасні дидакти під мультимедійними засобами розуміють сукупність візуальних, аудіо-та інших засобів відображення інформації, що інтегровані в інтерактивне програмне середовище [9, с. 232].

Теоретичним підґрунтям наукової розвідки послуговували напрацювання дидактів минулого і сучасності в яких розкрито різні аспекти загальнодидактичної підготовки фахівців (В. Бондар, В. Загвязинський, І. Колесникова, В. Підласний), формування їхніх дидактичних умінь (В. Паламарчук, В. Чайка, А. Щербаків), застосування інноваційних технологій навчання (Н. Мальцева, О. Пехота, Л. Пироженко, О. Пометун, А. Фасоля, Н. Якса та ін.).

Впровадження інтерактивних технологій у практику викладання історії та культури України у вищій школі підвищує результативність, поглиблює засвоєння матеріалу дисципліни. Доречно згадати, що термін «інтерактивний» виник в англійській мові і походить від слова «interact» («inter» - взаємо-, а «act» - діяти), що означає здатний до взаємодії, діалогу [За 7, с. 130]. Одні дослідники розглядають інтерактивні технології як інструмент засвоєння нового досвіду [4, с. 13], як взаємодію всіх суб'єктів навчального процесу, їхню спільну діяльність. Інші вважають головним способом пізнання, що досягається в результаті взаємодії учасників навчального процесу (обміні інформацією, творчому співробітництву у вирішенні проблем) [6, с. 102]. Мета інтерактивних технологій полягає у створенні педагогом умов навчання, за яких студент «сам відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних галузях життя» [7, с. 7]. Нові підходи до вивчення навчальної дисципліни «Історія і культура України» заохочують студентів до відповідальності за результати навчання. Студенти усвідомлюють, що успіху можна досягти тільки власною працею. Адже коли навчання спирається на власний досвід, джерелом знань стає сам студент, а його діяльність формує його компетентність. Постійне впровадження активних методів навчання у практику викладання історії і культури України робить процес навчання значущим, орієнтованим на особистість студента і дає вагомий здобутки.

Не ставимо завдання аналізу й розробки нової класифікації інтерактивних технологій у зв'язку з відсутністю термінологічної єдності, частковим характером їх застосування на заняттях, а також тим, що ці технології невинно розвиваються і у процесі використання та зазнають змін. Крім того, необхідно зважати й на те, що викладачі-практики вносять чимало нових пропозицій, що потребує їх подальшого узагальнення.

Наведемо приклади інтерактивних технологій, які викликають інтерес у студентів під час вивчення історії країни, сприяють їхньому всебічному розвитку як особистостей, виробленню навичок ведення дискусії. Продуктивною, як показує досвід, є робота в малих групах, кожна з яких отримує завдання, але виконуватиме його на різному джерельному матеріалі. Завдання кожної групи конкретизується і розпочинається входження студентів у сутність проблеми, здійснюються пошуки її розв'язання через різну джерельну базу (доступні архівні матеріали, наукові розвідки, спогади, твори художньої літератури, Інтернет-ресурси). Після виконання завдань кожна група презентує результати своєї роботи, внаслідок якої встановлено, що автори

писали про історичну подію на підставі документів, власних вражень від пережитого самими чи добре їм відомого - і цим досягалася переконливість та правдивість зображення історичної чи культурної події. Звичайно, йдеться не про копіювання фактів, а про їх критичне осмислення. Студенти відзначають, що автори, зокрема з діаспори, у різних джерелах знайомили світову громадськість із важливими для виживання своєї нації проблемами (репресії, голод, розкуркулення), про які в радянських історичних джерелах не згадували.

У процесі вивчення історії і культури України доцільним є використання таких інтерактивних методів колективного обговорення, як метод «Мозкового штурму», який базується на двох важливих принципах – «не критикувати ідеї» та з «кількості народжується якість». Цей метод сприяє розвитку уяви та творчості у студентів завдяки висловленню думок усіх учасників, допомагає знайти кілька рішень розглядуваної проблеми. Викладач у цей час не робить зауважень, не вносить корективи, але спонукає розвивати й змінювати виголошені ідеї та допомагає обрати ідеї, які є правильними, є істиною.

У подібному форматі здійснюється інтерактивна технологія «Акваріум», під час якої студенти виконують завдання спочатку у малих групах, а потім захищають результати своєї роботи перед іншими групами. Це забезпечує обговорення і визначення результативності роботи кожної із груп. Участь у співпраці в малій групі, а потім обговорення результатів діяльності сприяє залученню усіх студентів до роботи.

Дискусію потрібно розпочинати з виголошення конкретного дискусійного питання, а висловлювання учасників не повинні виходити за межі обговорюваної теми. Групова дискусія дає змогу розглянути протилежні позиції і тим самим допомогти учасникам побачити різні аспекти проблеми, Також треба критикувати ідеї, а не осіб, які їх продукують з метою забезпечення атмосфери довіри та взаємоповаги. Цікавими для студентів-журналістів є дискусії у форматі телевізійного ток-шоу, скажімо, на тему «Політичний і культурний зміст українізації». Вести ток-шоу повинен добре підготовлений студент, який знає про роль кожного учасника, має заздалегідь продуману систему питань. Обговорення проблеми відбувається за традиційною схемою: питання – відповіді. Викладач повинен спрогнозувати перебіг ток-шоу, визначити зміст і обсяг матеріалу. Продумати, яким чином буде доповнюватися відсутня інформація, що необхідна для вирішення проблеми. Активізація слухачів відбувається завдяки висловлюванню різних поглядів, постановці гострих питань, пошуку адекватної відповіді тощо. «Дебати» ж як інтерактивну технологію доцільно проводити тоді, коли студенти добре вміють працювати в групах, знають шляхи вирішення запропонованої проблеми.

Метод «Проектів» також передбачає роботу в групах, але відмінність його полягає в тому, що формування груп відбувається добровільно, адже всі учасники повинні працювати на результат. Так, студенти-журналісти виконували проекти «Моя родинна сага», «Музеї столиці України», «Спогад про історичну подію». Історико-біографічна методика проекту сприяє наповненню знань новим уявленням про дійсність, де центральне місце займає реконструкція долі однієї або кількох осіб та вплив на них соціально-економічних і політичних катаклізмів, зрозуміти роль історичних постатей, політичних і громадських діячів, які були носіями владних і саоврядних повноважень, суспільних ініціатив в історії країни. Близьке спілкування і взаємодопомога дозволяють

студентам мати більшу впевненість у своїх силах завдяки партнерським відносинам, розвивається почуття відповідальності за власну роботу і роботу команди. Використання дослідницько-проектних методів навчання під час вивчення курсу «Історії й культури України» переконує в тому, що студенти краще аналізують, зіставляють виокремлюють головне, вміло застосовують набуті навички на практиці, набувають комунікативних навичок. Інтерес до вивчення навчальної дисципліни підвищується, оскільки під час такої роботи студент долучається до досягнення потаємних сторінок історії України, до вершин української культури й мистецтва.

Висновки. Інтерактивні технології тісно пов'язані з інформаційними технологіями, дистанційним навчанням. При цьому використання Інтернет-ресурсів не зводиться тільки до пошуку інформації. Інтерактивне навчання є діалоговим і змушує перебудовувати весь навчальний процес, змінює функції викладача та студента. Інтерактивні технології формують уміння (що дуже важливо для журналістів) переконувати інших, мати навички ведення дискусії, прагнення до діалогу як засобу уникнення конфлікту. Новітні інтерактивні технології виступають інструментом становлення свідомості відповідальних громадян, які мають спільні суспільні цінності з іншими розвиненими країнами світу, що складають основу світових взаємовідносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гейхман Л. К. Інтерактивное обучение общению. Подход и модель. Пермь: Изд-во Пермского госуд. ун-та, 2002. 260 с.
2. Загнітко А. П. Віртуально-лінгвістичний діалог у системі самостійної роботи: методологічно-лінгвокомп'ютерні основи. Методичні студії: зб. наук.-метод. праць. Випуск 4 / Укл.: Михайло Вінтонів (відпов. ред.) та ін. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. С.139-146.
3. Кадемія М. Ю. Інтерактивні засоби навчання: навчально-методичний посібник / М.Ю.Кадемія, О.А.Сисоєва. Вінниця, 2010. 217 с.
4. Кларин М. В. Інтерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта. Педагогика. 2000. №7. С. 12-18.
5. Конопленко Н. Інтерактивні технології: спроба класифікаційного опису. Методичні студії: зб наук. праць. Вип. 5 / Укл. М. Вінтонів та ін. Вінниця: ДонНУ, 2016. С.102-108.
6. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. К., 2002. 136с.
7. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 144 с.
8. Потурницький В. А. Українська та світова історична наука: рефлексії на межі століть. Український історичний журнал. 2000. № 1 С. 3-20.
9. Ревенко В. В. До питання про суть та класифікацію інтерактивних технологій. Педагогіка вищої та середньої школи: збірник наук. праць; гол ред. проф. В. К. Буряк. Кривий Ріг: КДПУ, 2008. Вип.21. С. 228-234.

Ляшенко К. М.,
Гімназія № 11, м. Запоріжжя